

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/l-m/jan-feliks-ludwig/45941,Jan-Feliks-Ludwig.html>
23.06.2025, 19:44

st. sierż. **Jan Feliks Ludwig** urodził się 4 grudnia 1898 r. w Jekaterynosławiu (obecnie Dniepropietrowsk). Był synem Piotra Ludwiga i Józefy z d. Ziaja. Ojciec Jana jako hutniczy fachowiec zatrudniony był w jednej z hut donieckich. Rewolucja 1905 r. spowodowała powrót w 1906 r. rodziny Ludwigów do Częstochowy. Rodzina zamieszkała na osiedlu Rakowskim o fabrycznym charakterze. Mając 8 lat Jan rozpoczął naukę w szkole fabrycznej w miejscowej hucie stali. Ukończył ją w 1914 r. z wynikiem dobrym. Z powodu ciężkich warunków życia, jako 18 latek wyjechał w 1916 r. do Niemiec do nadreńsko-westfalskiego okręgu przemysłowego. Pracował tam jako suwnicowy w walcowni rur. Do rodzinnego miasta powrócił w październiku 1918 r. 11 listopada wstąpił jako ochotnik do odradzającego się Wojska Polskiego i walczył z Niemcami. Umiejętność jazdy i obchodzenia się z końmi zawiadła go do tworzącego się wówczas 2 Pułku Dragonów, (od 1919 r. pułk strzelców konnych). W trakcie walk, chory na tyfus plamisty trafił do szpitala wojskowego nr 112 w Sarnach. Po wyleczeniu otrzymał urlop zdrowotny, po którym powrócił do macierzystego pułku, gdzie 12 sierpnia 1919 r. awansowano go na kaprała. Nadszarpnięte zdrowie nie pozwoliło mu od razu na powrót na linię, ale przydzielony został jako instruktor do szkoły podoficerskiej, w której przebywał do 15 maja 1920 r. Następnie wraz ze szwadronem zapasowym wyruszył na front wschodni jako uzupełnienie. Szwadron został przydzielony do 15 Dywizji Piechoty Wielkopolskiej jako szwadron zwiadowczy. Po zawieszeniu broni w październiku, 2 Pułk został przemianowany w 4 Pułk Strzelców Konnych. Ludwig jako kapral pełnił w nim funkcję instruktora. 3 listopada 1923 r. otrzymał awans na plutonowego i został przydzielony do 74 pułku piechoty na trzy tygodniowe przeszkolenie. Po powrocie pełnił funkcje instruktorskie w zakresie szkolenia piechoty.

21 czerwca 1924 r. otrzymał przeniesienie do 3 szwadronu 1 Pułku Szwoleżerów w Warszawie. Zimą, 14 stycznia 1925 r. w rodzinnej Częstochowie zawarł związek małżeński z Natalią Zdrojewską, z którego urodziły się mu trzy córki: Krystyna (1925 r., przyszła siostra Miriam ze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w Łagiewnikach), Barbara (1926) i Urszula (1932). 1 listopada 1925 r. mianowano go podoficerem zawodowym kawalerii. 5 lipca 1926 r. przeniesiono go do tworzącego się Korpusu Ochrony Pogranicza. Po trzymiesięcznym kursie w Szkole Podoficerskiej 2 Brygady OP w Baranowiczach, skierowany został jako kawalerzysta do 2 szwadronu kawalerii KOP w Iwieniu. Następnie,

na początku czerwca 1927 r., przeniesiono go do 9 szwadronu kawalerii KOP w Klecku. W czasie służby był nagradzany: „za sumienne i gorliwe wypełnianie obowiązków i godne zachowanie się w służbie”. Z dniem 11 listopada 1928 r. awansowany do stopnia wachmistrza (sierżanta). Wielokrotnie zdobywał wysokie miejsca w zawodach strzeleckich i sportowych o mistrzostwo KOP. 12 kwietnia 1930 r. został przeniesiony ze Szwadronu KOP „Kleck” gdzie pełnił funkcję szefa gospodarczego do drużyny dowódcy Batalionu KOP „Stołpce”. Podobnie w dowództwie batalionu zajmował się sprawami gospodarczymi, w tym także sprawami budownictwa wojskowego z jednoczesną funkcją skarbnika batalionu, którą pełnił do czasu wybuchu wojny. Wielokrotnie wyznaczany był jako p.o. oficera inspekcyjnego batalionu i garnizonu. Rozkazem dowódcy, 23 lipca 1935 r. otrzymał zgodę na posiadanie i noszenie prywatnej broni krótkiej, tj. pistoletu FN. W Stołpcach wraz z rodziną zajmował kwaterę w domu prywatnym przy ul. Pierackiego, a następnie od 1 października 1936 r. przy ul. Suchej w domu Anny Kuszczewicz.

Sierżant Ludwik odznaczony był: Brązowym Krzyżem Zasługi, Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921, Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę. Nadano mu również Odznakę Pamiątkową KOP „Za służbę graniczną”, Państwową Odznakę Sportową II kl., Odznakę Strzelecką II kl. Warto wspomnieć, że w opisie wniosku Krzyża Zasługi dowódca napisał: „pod każdym względem bardzo dobry podoficer liniowy i administracyjny”.

17 września 1939 r. pododdziały i dowództwo Batalionu KOP „Stołpce” opuściły strażnice we wczesnych godzinach rannych, wycofując się w kierunku zachodnim. 20 września zostały okrążone w Mirze i poddały się oddziałom sowieckiej 6 Dywizji Strzeleckiej 10 Armii. Obozowa tułaczka sierżanta Ludwiga rozpoczęła się w Mińsku Litewskim. Następnie przeniesiony został do Kozielska, po odseparowaniu od oficerów w październiku 1939 r. wywieziony został do kopalni rudy żelaza w Krzywym Rogu w republice Komi. W maju 1940 r. przeniesiono go do obozu Kolita, następnie do Kniaź Pogost nad Peczorą, gdzie więźniowie budowali kolej do Workuty.

Po traktacie Sikorski – Majski 30 lipca 1941 r. został zwolniony i dotarł do Tatiszczewa k/Saratowa, gdzie tworzyła się 5 Dywizja Piechoty. Po weryfikacji został przydzielony do 13 Pułku Piechoty pod dowództwem płk. Nikodema Sulika na stanowisko sierżanta-szefa III Batalionu. Jednocześnie został powołany do Komisji Weryfikacyjnej stopni podoficerskich i awansowany na st. sierżanta. W związku z przewidywaną ewakuacją Armii Polskiej na Środkowy Wschód i do Wlk. Brytanii Jednostki polskie zostały przesunięte na południe ZSRR. 13 Batalion ułokowany został na początku lutego 1942 r. w Błagowieszczenko/Dżalalabadu w Kirgistanie.

W sierpniu zostali przetransportowani na środkowo azjatycką linię kolejową i po czterech dniach dotarli do portu Krasnowodzk (dziś Turkmenbaszy) nad Morzem Kaspijskim, skąd 20 sierpnia wypłynęli parowcem w trzy dniowy rejs na Błiski Wschód do portu Pahlavi (dziś Bandar-e Anzali) w Iranie. Po wylądowaniu przeszli kilkudniową kwarantannę, a następnie czterodniową podróż transportem kołowym do Chanakin tuż za granicą iracką. W

październiku 1942 r. będąc już na terenie pod jurysdykcją brytyjską J. Ludwig, po raz pierwszy za pośrednictwem Czerwonego Krzyża wysłał na swój dawny częstochowski adres list do rodziny. List znalazł adresata i odpowiedź małżonki dostał po pięciu miesiącach. Odtąd sukcesywnie przekazywali sobie krótkie wiadomości.

7 marca 1943 r. 5 DP po połączeniu z 6 DP zmieniła nazwę na 5 Kresową Dywizję Piechoty. Po przeszkoleniu i uzupełnieniu wyposażenia przetransportowano ich do Mosulu, gdzie oddziały miały ochraniać pola naftowe. Następnie przegrupowali się do Palestyny. Dywizję rozmieszczono niedaleko Gazy, gdzie natychmiast rozpoczęła przygotowania do walk na kontynencie. Szkolenie prowadzono przede wszystkim w terenach górskich, co miało imitować trudne włoskie warunki. Następnie przeniesiono ich do Libanu, gdzie również ćwiczyli w górach. 31 grudnia 1943 r. zostali przesunięci do Egiptu i zakwaterowani w obozie Qassasin niedaleko Ismailii. Tu dywizja otrzymała sprzęt i wyposażenie do pełnego etatu wojennego. Na przełomie stycznia i lutego przetransportowani zostali do Port Saidu skąd po morskiej podróży 19 lutego 1944 r. wyokrętowali się w Taranto, niedaleko Brindisii.

Starszy sierż. Ludwig wraz ze swoją jednostką, przemianowaną na 13 Batalion Strzelców Kresowych, wyruszył w kierunku Linii Gustawa, na pozycje niemieckie nad rzeką Sangro. Od tego czasu brał czynny udział w walkach. Jego batalion wszedł do akcji bojowej nad rzeką Sangro 2 lutego 1944 r. Była to zimowa obronna wojna pozycyjna prowadzona od San Angelo po Pastel San Vincenzo, w otoczeniu wysokich gór i z szerokim pasem ziemi niczyjej. Z końcem kwietnia zapadła decyzja użycia II Korpusu Polskiego w bitwie o Monte Cassino.

11 maja 1944 r. oddziały 5 Kresowej DP zaatakowały wzgórze Widmo by osiągnąć wzgórze San Angelo i przejść na nim do obrony. 13 batalion „Rysiów”, a wraz z nim i sierż. Ludwig dostał się pod niemiecką artyleryjską nawałę ogniową i poniósł duże straty. Jednakże osiągnął Widmo i rozpoczął szturm bunkrów i stanowisk niemieckich. Po zlikwidowaniu kilku bunkrów i stanowisk pod morderczym ogniem niemieckiej broni maszynowej, ostrzałem moździerzy i artylerii na wskutek dużych strat i braku amunicji natarcie 13 batalionu zaległo przed szczytem Widma. Rano pomimo żołnierskiego zapału zostali odesłani na tyły celem reorganizacji. Podczas drugiego natarcia 17 maja, 13 batalion ruszył ze stoków „Widma” na wzgórze San Angelo, natarcie prowadzone było pod silnym ogniem broni maszynowej i moździerzy oraz artylerii. Był to najtragiczniejszy atak, ponieważ w jego trakcie polegli m.in.: dowódca batalionu ppłk. Władysław Kamiński, dowódca 1 kompanii kpt. Wacław Buyko oraz dowódca 5 Wileńskiej Brygady Piechoty płk. Wincenty Kurek. Następnego dnia na szczycie Monte Cassino załopotala polska flaga. Po zdobyciu Monte Cassino 5 DKP ruszyła w pościg za nieprzyjacielem. W dniach 20 do 24 maja sierż. Ludwig ze swoim batalionem walczył pod Piedimonte di San Germano. Po krwawych walkach 18 lipca zdobyli Ankone, następnie w toczącej się przez trzy dni i noce bitwie nad Metauro uznanej za najbardziej zacięte i krwawe walki stoczone przez Polaków we Włoszech od czasów bitwy pod Monte Cassino, wyparli Niemców za rzekę Misa, a następnie za rzekę Cesano zdobywając miasteczko Scapezzano. Dla sierż. Ludwiga nadeszła ostatnia bitwa o Apenin Emiliański toczona od połowy października do 31 grudnia 1944 r. 13 Batalion

„Rysiów” zdobył Santa Sofia, a 20 października - Galatea. To tam 19 października w wyniku wybuchu miny został poważnie ranny w udo i brzuch. Trafił do angielskiego szpitala wojennego w Arezzo, gdzie przeszedł ciężką operację. Następnie został przeniesiony do Szpitala Wojskowego Polowego w Anconie, gdzie znajdował się pod opieką ordynatora dr. mjr. Maciejewskiego, następnie do Szpitala Polowego nr 1 w Cassamassima, gdzie przeszedł jeszcze dwie kolejne operacje.

Po ciężkich ranach nie wrócił już do służby liniowej. W trakcie rekonwalescencji, 31 grudnia 1944 r. został przydzielony jako administrator do drukarni „Gazety Żołnierza” w Bari, a następnie w Neapolu. Po likwidacji drukarni przydzielony został jako kierownik administracyjno-gospodarczy, do redakcji dwutygodnika ilustrowanego „Parada Polska” w Rzymie, skąd na początku kwietnia 1947 r. został odesłany do Forli, a następnie 17 kwietnia do Blackpool w Wlk. Brytanii. 29 kwietnia 1947 r. zgłosił chęć powrotu do kraju. Przeniesiono go najpierw do obozu w Liverpoolu, gdzie czekał na repatriację. 25 sierpnia 1947 r. zaokrętowano go w szkockim porcie Glasgow i 31 sierpnia przybył do Gdańska. Odwieziony został do obozu repatriacyjnego w Warszawie, skąd po przesłuchaniach i załatwieniu wszelkich formalności, 7 września wyjechał do rodzinnej Częstochowy gdzie po raz pierwszy od ośmiu lat spotkał się z rodziną.

Po przybyciu zgłosił do MO swój powrót z zagranicy. W miejscowym RKU został zdemobilizowany. 3 października 1947 r. przyjęto go do pracy w Zjednoczeniu Kopalnictwa Rud Żelaza w Częstochowie, a następnie przeniesiono z dniem 1 stycznia 1948 r. do Kopalni Rudy Żelaza i Piryków „Staszic” w Rudkach k/Kielc na stanowisko kierownika administracyjno-finansowego, którą pełnił do września 1949 r. Jako tzw. „andersowiec” zostawał pod bacznym okiem UB. Został aresztowany 16 marca 1948 r. Powodem był napad na konwój w m. Hucisko niedaleko Nowej Słupi, przewożący pieniądze z banku w Kielcach do kopalni Staszic. UB starało się przypisać mu współudział. Do rozpracowania przydzielono agenturę. Pomimo miesięcznego śledztwa i pobytu w więzieniu, nie zdołano powiązać go z rabunkiem. 15 kwietnia 1948 r. został zwolniony z aresztu. Z Kielc do Częstochowy powrócił we wrześniu 1949 r., do swego poprzedniego zakładu, do sekcji katastralnej, którą prowadził do 1953 r. Na skutek szykan kadrowych, zdegradowano go na pracownika sekcji ds. gruntowych dla celów produkcyjnych. W 1962 r. przeszedł na rentę inwalidzką II grupy. W tym samym roku rozpoczął pracę w sekretariacie Polskiego Związku Wędkarskiego, Koło Częstochowa. Zmarł w Częstochowie 26 kwietnia 1971 r. i spoczął w grobie rodzinnym na cmentarzu Kule.

W trakcie i po wojnie odznaczony był dwukrotnie Krzyżem Walecznych, Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Krzyżem Monte Cassino, Medalem Wojska oraz brytyjskimi odznaczeniami War Medal 1939-1945, Defence Medal, Italy Star i 1939-1945 Star.

Opracował: **Jacek Stępowski**, m.in. na podstawie dokumentów przechowywanych w **Archiwum Straży Granicznej z siedzibą w Szczecinie**.

